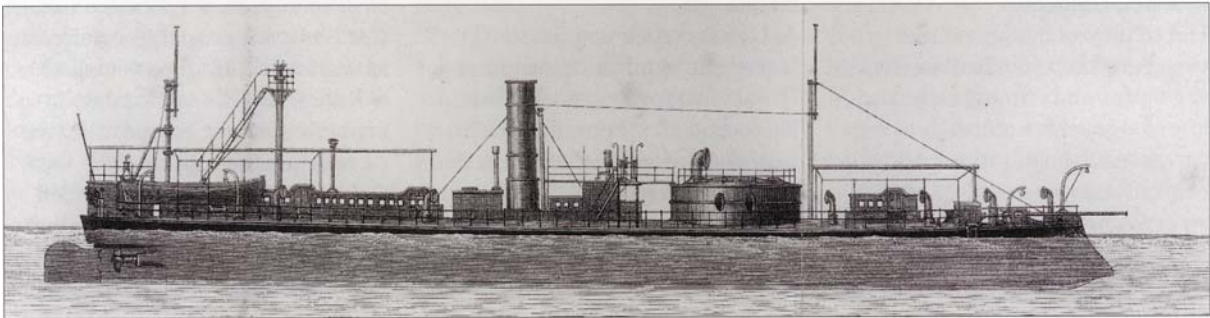

De ramp met de Adder

Zr. Ms. Rammonitor Adder

Op 5 juli 1882 verging de rammonitor Adder met man en muis ter hoogte van Scheveningen. Op de begraafplaats in Huisduinen staat het monument voor de Adder. Daar vond op 10 april j.l. een korte plechtigheid plaats. Het monument was namelijk mede met geld van de KVMO (Koninklijke Vereniging van Marineofficieren) gerestaureerd. De ramp had niet alleen de oprichting van de Kustwacht tot gevolg, maar was ook de start van deze vereniging. In de Telegraaf van die dag werd er een artikel aan de ramp gewijd. En dan staat daar in die krant: *“En tot overmaat van ramp was de loods niet geadmitteerd voor de Rotterdamse Waterweg”* Nu zijn we 126 jaar verder en nog steeds komt zo'n onzinnige uitspraak naar voren.

Wat was er eigenlijk gebeurd? Op 5 juli 1882 te 10:00 uur vertrok de rammonitor Zr.Ms. Adder van Buitenhuisen naar zee met bestemming Hellevoetsluis. Het was een 57 meter lang, zwaar schip met een groot kanon en een laag vrijboord, diepgang 2,92 m. Het was meer bedoeld om de riviermonden te beschermen en was niet echt zeewaardig.

Het schip werd beloofd door de bijna 64 jaar oude Helderse zeeloods Cornelis Simonsz. Duinker.

Deze loods werd buitengaats niet afgehaald. Het is niet zo duidelijk waarom. Het was mooi weer en Duinker was niet geadmitteerd voor het 4^e en 5^e district. Maar hij had wel jarenlange ervaring; was loods geweest op de Kanaalkotters bij Dungeness en had als loodsschipper gevaren. Zodoende moet hij goed bekend zijn geweest op de Noordzee.

De commandant had echter gemakkelijk een geadmitteerde loods aan kunnen vragen, want in IJmuiden waren ook loodsen die wel op de Waterweg en in het Zeegat van Goeree mochten varen. Anderzijds kon hij bij de Hoek ook een loods van een van de kotters overnemen.

Zoals gezegd was het prachtig weer, maar de ebstroom liep al tegen het einde, dus zou het grootste deel van de tocht tegen stroom zijn en veel vaart zat er niet in het schip. In de middag begon het echter aardig op te briesen en er stond al snel een windkracht 5 met aanschietsende zee. Uit de rapporten blijkt dat het schip vanaf de wal door verscheidene mensen is gezien en allen gaven aan dat het schip, dat een paar mijl uit de wal stoomde, niet erg opschoot en veel moeite had met de zeegang. Ook verschillende schepen hadden de Adder gezien en geconstateerd dat ze niet erg opschoten. Niemand deed echter wat, ook niet nadat het schip twee vlaggen onder elkaar had gehesen, wat betekende dat het hulp nodig had. Later werden ook vuurpijlen gezien en om 21:00 uur een witte stoomwolk. Later bleek dit het ogenblik te zijn geweest dat het schip kapseisde.

Niemand besteedde er verder aandacht aan en zodoende wisten de autoriteiten niets. De commandant van de Adder had namelijk ook vergeten de minister van Marine en de commandant van de Marine in Amsterdam in te lichten dat het schip was vertrokken. Dus in Amsterdam dacht men dat het schip nog in Buitenhuisen lag en de commandant van Hellevoetsluis dacht hetzelfde. Verder was het gebruikelijk dat de man op de Semafoor het vertrek van een marineschip rapporteerde, maar dat was door een misverstand ook niet gebeurd.

Het monument van de Adder in Huisduinen

Zo gingen er enige dagen overheen, totdat op de ochtend van 8 juli, het lijk van loods Duinker in IJmuiden werd aangebracht. Men had hem ter hoogte van Zandvoort zien drijven. Hij was geheel gekleed, met oliejas en een zwemgordel van de Adder om. Zijn volgelopen horloge was om 21:15 uur stil blijven staan. Ook spoelde die dag bij Kaap Hoofd (Helderse dijk), een reddingboei van de Adder aan.

Hierna kwam er een zoektocht opgang en al snel spoelden lijken aan langs de kust tot in Duitsland toe. Op 20 juli werd het wrak gevonden, 1 mijl WNW van de vuurtoren van Scheveningen. Het lag ondersteboven in 18 meter water.

Vijfzestig mensen kwamen bij deze ramp om. Hiervan zijn er 28 begraven in Huisduinen.

Loods Duinker werd echter om de een of andere reden in Santpoort begraven. Duinker staat echter wel vermeld op het monument.

Uit het onderzoek naar de ramp bleek dat de commandant van het schip nog helemaal geen ervaring met het schip had. Ook bleek uit een brief, gevonden op het lijk van een der luitenants, dat het schip, ondanks dat het een dubbelschroever was, weigerde door de wind te draaien, zodat het onmogelijk was terug te keren naar IJmuiden. Verder bleek uit het rapport aan de Koning over de ramp met de Adder, dat al lang bekend was dat het type schip, dat eigenlijk een slechte stabiliteit had, beslist niet tegen slingeren kon.

Maar nu over de loods.

Cornelis Simonsz Duinker was op 8 november 1818 in Den Hoorn, Texel, geboren en kwam op 2 februari 1837, 19 jaar oud, in dienst bij het Loodswezen. Duinker was eerst particulier loods geweest en kwam waarschijnlijk tussen 1853 en 1856, toen de particuliere diensten werden opgeheven, bij het Rijksloodswezen. Hij had dus ten tijde van de ramp al 45 jaar ervaring.

Duinker was eigenlijk loodschipper van de kotter Nr. 4 voor IJmuiden, maar hij had samen met zeeloods G. Krab, de tijdelijke schipper van de andere kotter, de Nr.7, op 24 december 1880 geweigerd naar zee te vertrekken. Het was slecht weer geweest, maar het weer verbeterde. Zij vonden echter dat de zee nog te ruw was, mede door de lopende vloed, en dat het weinig zin had naar zee te vertrekken omdat ze toch geen loods konden overzetten en dus bleven ze voor anker in de havenmond. In deze tijd is dat een normale gang van zaken, maar toen was dat allemaal anders. De loodscommissaris had een bevel gegeven en dat was niet opgevolgd. Mooi verwoord als *"het niet gehoor geven aan Uw bevel van naar buiten te gaan, terwijl de omstandigheden daartoe gunstig waren en het blijven liggen dus alleen een doordrijven was hunner eigen inzigten, was zo geheel en al in strijd met hun plicht van uitvoering te geven aan de bevelen van de boven hen gestelden"*, zo staat het in het brievenboek van de Inspecteur van het 3^e district te Willemsoord, Luitenant ter Zee 1^e klasse, J.C. Ruyter de Wildt, in zijn antwoord aan de loodscommissaris te IJmuiden J.v.d. Burgt. Het was dus niet de bedoeling dat je zelf je hersens gebruikte. Beide heren werden bestraft met een schorsing van een maand en een boete van fl.15,-, zeker een half maandloon toen. Duinker keerde ook niet meer terug als loodsschipper.

Op 8 augustus 1882 schrijft Ruyter de Wildt in een brief aan de minister, dat Duinker een zeer goede loods en uitstekend zeeman was. Maar ook dat loods Duinker nooit eerder op monitors of ramschepen gevaren had. Die zin duikt ook weer op in het rapport over de ramp aan de Koning.

Men suggereerde eigenlijk in het rapport dat het niet ervaren zijn met monitors en het niet geadmitteerd zijn van de loods voor de Waterweg iets met de ramp te maken had. Dat de commandant geen flauw benul had wat wel en wat niet kon met de monitor moet de Marine aangerekend worden, maar dat de loods dat niet wist had helemaal niets met de zaak te maken.

Het eigenaardige is ook dat in het rapport aan de Koning twee processen verbaal zijn opgenomen waarin loods Duinker door twee particulieren wordt afgeschilderd als een drinkebroer en geen goede zeeman.

Het lijken allemaal pogingen om de loods mede schuldig te verklaren, al wordt het niet klip en klaar in het rapport gezegd.

Ik heb in de brievenboeken van het Loodwezen 3^e district echter niets gevonden over vermeend overmatig drankgebruik door loodsen. Het kan natuurlijk zijn dat men er toen niet zo zwaar aan tilde.

Dat in die tijd de inspecteur klaar stond om de loodsen voor allerlei dingen te straffen, komt heel duidelijk naar voren in de brievenboeken. Het opmerkelijke is dat de inspecteur een brief zond naar de kantonrechter van Zaandam, waarin hij klaagde dat de loodsen steeds voor de kantonrechter van Zaandam moesten verschijnen wegens overtreding van het Noordzeekanaal reglement. Hij stelde daar in dat de loods alleen maar raadgever van de kapitein was en dat de kapitein dan ook verantwoordelijk moest worden gesteld en dus voor de rechter moest komen.

Echter als de loods schade voer met een schip was de inspecteur er als de kippen bij om de loods financieel te straffen voor dat feit, door inhouding van zijn aandeel in het loodsgeld. Dan was de loods plotseling wel verantwoordelijk en kon deze op grond van de Loodswet worden gestraft. Dat men het daar niet altijd mee eens was moge duidelijk zijn, maar een vuist maken naar de dienstleiding kon in die tijd nog niet.

Maarten Noot